

Тема : Кримінальні правопорушення проти довкілля

План:

1. Загальна характеристика кримінальних правопорушень проти довкілля.
2. Порушення правил екологічної безпеки.
3. Відповідальність за незаконну порубку або незаконне перевезення, зберігання, збут лісу.
4. Незаконне полювання.

1. Загальна характеристика кримінальних правопорушень проти довкілля.

Кримінальні правопорушення проти довкілля - це суспільно небезпечні діяння, які посягають на навколишнє природне середовище чи його окремі сфери (повітря, землю, надра, води тощо).

Об'єкт кримінальних правопорушень проти довкілля як блага, що охороняються кримінальним законом, – навколишнє природне середовище, його об'єкти та екологічна безпека, як стан довкілля, за якого забезпечується запобігання погіршенню екологічної обстановки та виникненню небезпеки для здоров'я людей.

Родовим об'єктом є суспільні відносини, що забезпечують охорону довкілля, його наукове обґрунтоване раціональне використання і відтворення природних ресурсів, охорону нормального екологічного стану біосфери.

За своїм безпосереднім об'єктом усі кримінальні правопорушення проти довкілля можуть бути поділені на такі групи:

- кримінальні правопорушення проти екологічної безпеки (статті 236, 237, 238 і 253 КК);
- кримінальні правопорушення у сфері землевикористання, охорони надр, атмосферного повітря (статті 239, 239¹, 239², 240, 241 і 254 КК);
- кримінальні правопорушення у сфері охорони водних ресурсів (статті 242, 243 і 244 КК);
- кримінальні правопорушення у сфері лісовикористання, захисту рослинного і тваринного світу (статті 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251 і 252 КК).

Більшість складів кримінальних правопорушень проти довкілля матеріальні, тобто передбачають заподіяння реальної шкоди тим чи іншим природним об'єктам, здоров'ю і життю людей тощо.

Суб'єктами кримінальних правопорушень проти довкілля можуть бути особи, які досягли 16-річного віку.

Суб'єктивна сторона більшості кримінальних правопорушень проти довкілля характеризується умисною або необережною виною по відношенню до здійснення суспільно небезпечного діяння і необережністю по відношенню до настання суспільно небезпечних наслідків.

2. Порушення правил екологічної безпеки (ст. 236 ККУ)

Об'єктам кримінального правопорушення є порядок забезпечення довкілля, придатного і безпечного для життя і здоров'я людей, а також збереження екологічної рівноваги шляхом стандартизації, нормування і лімітування використання природних ресурсів та негативних впливів на навколишнє природне середовище.

Предметом кримінального правопорушення є підприємства, споруди, пересувні засоби та інші об'єкти, проектування, розміщення, будівництво, реконструкція, введення в експлуатацію, експлуатація та ліквідація яких створює небезпеку негативного впливу на довкілля та неправомірне використання природних ресурсів.

Об'єктивна сторона включає:

а) діяння у вигляді порушення порядку проведення екологічної експертизи і правил екологічної безпеки під час проектування, розміщення, будівництва, реконструкції, введення в експлуатацію, експлуатації або ліквідації підприємства, споруди, пересувних засобів та інших об'єктів;

б) суспільно небезпечні наслідки

в) причиновий зв'язок між ними.

Екологічна експертиза - це вид науково-практичної діяльності спеціально уповноважених державних органів, еколого-експертних формувань та об'єднань громадян, що ґрунтується на міжгалузевому екологічному дослідженні, аналізі та оцінці перед проектних, проектних та інших матеріалів чи об'єктів, реалізація і дія яких може негативно впливати або впливає на стан навколишнього природного середовища та здоров'я людей, і спрямована на підготовку висновків про відповідність запланованої чи здійснюваної діяльності нормам і вимогам законодавства про охорону навколишнього природного середовища, раціональне використання і відтворення природних ресурсів, забезпечення екологічної

Державній екологічній експертизі підлягають:

1) державні інвестиційні програми, проекти схем розвитку і розміщення продуктивних сил, розвитку окремих галузей народного господарства;

2) проекти генеральних планів населених пунктів, схем районного планування, схем генеральних планів промислових вузлів, схем розміщення підприємств у промислових вузлах і районах, схему порядкування промислової забудови, інша передпланова і передпроектна документація;

3) інвестиційні проекти, техніко-економічні обґрунтування і розрахунки, проекти і робочі проекти на будівництво нових та розширення, реконструкцію, технічне переозброєння діючих підприємств;

4) документація по перепрофілюванню, консервації та ліквідації діючих підприємств, окремих цехів, виробництв та інших промислових і господарських об'єктів, які можуть негативно впливати на стан навколишнього природного середовища, в тому числі військового та оборонного призначення;

5) проекти законодавчих та інших нормативно-правових актів, що регулюють відносини в галузі забезпечення екологічної (в тому числі

радіаційної) безпеки, охорони навколишнього природного середовища і використання природних ресурсів, діяльності, що може негативно впливати на стан навколишнього природного середовища;

б) документація по впровадженню нової техніки, технологій, матеріалів і речовин (у тому числі тих, що закупаються закордоном), які можуть створити потенційну загрозу навколишньому природному середовищу (ч. 1 ст. 14 Закону «Про екологічну експертизу»).

Суб'єктивна сторона кримінального правопорушення характеризується необережною формою вини до наслідків, саме ж порушення порядку проведення екологічної експертизи та правил екологічної безпеки є умисним.

Суб'єктом кримінального правопорушення можуть бути службові особи, а також працівники підприємств, установ і організацій, на яких покладені певні обов'язки:

проведення екологічної експертизи, врахування в роботі висновків екологічної експертизи, визначення екологічних нормативів, видача дозволів на використання природних ресурсів та на забруднення довкілля, контроль за дотриманням встановлених екологічних нормативів, у тому числі визначених у дозволах на використання природних ресурсів та забруднення довкілля.

3. Відповідальність за незаконну порубку або незаконне перевезення, зберігання, збут лісу

Об'єктом кримінального правопорушення є встановлений порядок раціонального використання лісів, їх охорони та відтворення для теперішніх і майбутніх поколінь.

Предметом кримінального правопорушення є дерева і чагарники, що ростуть у лісі, захисних та інших лісових насадженнях, у заповідниках або на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду, а також в інших особливо охоронюваних лісах, є живими і не відділеними від коріння.

Не визнаються предметом цього кримінального правопорушення мертві стовбури дерев та їх частини, а також мертві частини чагарників.

З об'єктивної сторони кримінальне правопорушення виражається

1) у незаконній порубці незаконному перевезенні, зберіганню, збуту дерев і чагарників, що заподіяло істотну шкоду, а також

2) у вчиненні цих дій у заповідниках або на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду, або в інших лісах, що особливо охороняються.

Порубка являє собою не тільки відокремлення дерев або чагарників від кореня, але й їх пошкодження до ступеня припинення росту.

Незаконною визнається порубка лісу, яка здійснюється:

а) фізичними особами або представниками юридичної особи без спеціального дозволу (лісорубного квитка, ордера);

б) за наявності спеціального дозволу, але з недотриманням передбачених у ньому вимог щодо території (зони порубки), способу (наприклад, шляхом викорчовування)» строків, породи чи об'єму дерев та/або чагарників.

Незаконна порубка дерев і чагарників у лісах, захисних та інших лісових насадженнях вважається закінченим злочином з моменту настання внаслідок цих дій істотної шкоди, а вчинення таких дій у заповідниках або на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду, або в інших особливо охоронюваних лісах — з моменту відокремлення дерев та/або чагарників від кореня, а також їх пошкодження до ступеня припинення росту.

Суб'єктивна сторона кримінального правопорушення характеризується умисною формою вини.

Суб'єктом даного кримінального правопорушення є фізична осудна особа, яка досягла 16-річного віку.

4. Незаконне полювання

Безпосереднім об'єктом цього кримінального правопорушення є встановлений порядок охорони, раціонального використання і відтворення тваринного світу суходолу – диких звірів і птахів як невід'ємної складової частини довкілля.

Предмет – дикі звірі та птахи, які охороняються законом і перебувають у стані природної волі або утримуються в напіввільних умовах (у штучно створених ізольованих ділянках) у межах мисливських угідь і можуть бути об'єктами полювання.

Не є предметом кримінального правопорушення:

1) комахи, плазуни, земноводні, риби, водні безхребетні тварини, морські ссавці;

2) шкідливі звірі і птахи, які не охороняються кримінальним законом, хоч їх відстріл і відлов відбувається у встановленому порядку (наприклад, ховрахи, хом'яки, криси, тушканчики, бродячі собаки і коти, сороки, сірі ворони, граки);

3) мисливські тварини у неволі (які утримуються у розплідниках, вольєрах, зоопарках, на фермах тощо). В останньому випадку дії особи, яка незаконно заволодіває дикими тваринами чи птахами, можуть бути кваліфіковані як відповідний злочин проти власності.

Об'єктивна сторона кримінального правопорушення виражається у:

1) порушенні правил полювання, якщо воно заподіяло істотну шкоду. Цей вид використання тваринного світу здійснюється без належного дозволу, в заборонений час, у недозволених місцях, забороненими знаряддями або способами тощо. Полювання без належного дозволу має місце тоді, коли воно здійснюється самовільно, без належного документа, виданого уповноваженим органом. Незаконність полювання слід вбачати і в тому разі, коли воно відбувається з відступом від умов, зазначених у дозвільних документах, наприклад добування тварин, які не зазначені у ліцензії або понад встановлену у дозволах норму, або в угіддях, не зазначених у дозволі.

2) незаконному полюванні в заповідниках або на інших територіях та об'єктах природно-заповідного фонду;

3) полюванні на звірів, птахів чи інші види тваринного світу, що занесені до Червоної книги України.

Загалом під поняттям “полювання” розуміють дії людини, спрямовані на вистежування, переслідування з метою добування і власне добування (відстріл, відлов) мисливських тварин (тобто диких звірів та птахів, які можуть бути об’єктами полювання), що перебувають у стані природної волі або утримуються в напіввільних умовах.

Кримінальне правопорушення вважається закінченим:

1) у разі порушення правил полювання (вчинення кримінального правопорушення у першій формі), – з моменту заподіяння істотної шкоди (матеріальний склад кримінального правопорушення);

2) у разі вчинення кримінального правопорушення у другій формі, з моменту вчинення дій, що утворюють незаконне полювання в заповідниках або на інших територіях та об’єктах природно-заповідного фонду (формальний склад кримінального правопорушення);

3) у разі вчинення кримінального правопорушення у третій формі, – з моменту полювання на звірів, птахів чи інші види тваринного світу, що занесені до Червоної книги України, незалежно від того, чи були фактично здобуті відповідні мисливські тварини (формальний склад кримінального правопорушення).

Суб’єкт цього кримінального правопорушення загальний, тобто фізична осудна особа, яка досягла 16-річного віку.

Суб’єктивна сторона в його першій формі характеризується умислом щодо діяння та непрямим умислом або необережністю щодо наслідків у вигляді заподіяння істотної шкоди, а в другій та третій формах – лише прямим умислом.

Кваліфікуючими ознаками кримінального правопорушення (ч. 2 ст. 248 КК) є його вчинення: 1) службовою особою з використанням службового становища (дії службових осіб, котрі вчинили їх із використанням свого службового становища не повинні кваліфікуватися також за відповідними статтями КК, якими передбачено відповідальність за кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності);

2) за попередньою змовою групою осіб;

3) способом масового знищення звірів, птахів чи інших видів тваринного світу. Під способом масового знищення звірів, птахів, риби, інших видів тваринного світу (ч. 2 ст. 248 та 249 КК) треба розуміти такі дії, які здатні спричинити чи спричинили загибель великої кількості представників дикої фауни, знищення популяції або певного виду тваринного світу в тій чи іншій місцевості чи водоймі, наприклад: застосування отруйних або вибухових речовин, газу, диму, електроструму, автоматичної зброї, спрямування стада тварин на болото, тралення риби за допомогою заборонених прийомів тощо). При вирішенні питання про те, чи здійснювалося незаконне полювання або рибальство способом масового знищення, слід ретельно досліджувати характерні властивості застосованих знарядь, зокрема їхню руйнівну силу, характер взаємодії з оточуючим середовищем, обсяги шкідливого впливу на довкілля тощо (п. 13 ППВСУ від 10 грудня 2004 р. № 17);

4) з використанням транспортних засобів (тобто вертольотів, автомашин, мотоциклів, моторних човнів, тракторів тощо, і при цьому саме ці транспортні засоби застосовувалися для вистежування, переслідування, добування звірів або птахів, наприклад, для підсвічування мішеней фарами автомобіля);

5) особою, раніше судимою за цей злочин(вчинюється особою, яку вже було засуджено за ст. 248 КК, і судимість з неї не знята і не погашена у встановленому порядку).

Рекомендую до перегляду приклади:

<https://www.youtube.com/watch?v=RnIc3EERWDA> - У Павлоградському районі поліцейські викрили групу чоловіків, які займалися незаконною вирубкою дерев. З місця події правоохоронці вилучили шість кубів свіжоспиляних дерев дубу, бензопили та вантажний автомобіль «ЗІЛ». 27 березня близько 21:32 до Павлоградського районного управління поліції надійшло повідомлення про те, що у лісосмузі поблизу села Булахівка невідомі здійснюють вирубку дерев. Для фіксування правопорушення на місце події виїхала слідчо-оперативна група, які виявили двох 38 та 42-річних жителів Павлограда, у той час як третій чоловік з місця події втік. Також під час огляду місцевості правоохоронці виявили зрізані та складовані дерева дубу.

Проведеними заходами, 29 березня, поліцейські карного розшуку встановили та затримали третього учасника події. Ним виявився 22-річний містянин, який перебував у розшуку за вчинення майнового злочину. За вказаним фактом слідчим за погодженням із окружною прокуратурою відкрито кримінальне провадження за ч. 1 ст. 246 (незаконна порубка або незаконне перевезення, зберігання, збут лісу) Кримінального кодексу України.

<https://www.youtube.com/watch?v=HigPhnn0Lhs> - У Павлограді поліцейські виявили склад з деревиною. На території колишнього заводу базальтових виробів дільничні офіцери поліції виявили склад, завантажений спиляною деревиною. 26 жовтня в ході перевірки інформації поліцейські задокументували факт незаконного зберігання деревини. На місці події також виявили автомобіль, завантажений дровами. Поліцейські встановили 23-річного чоловіка, який орендував приміщення. Зараз поліція перевіряє інформацію про його причетність до незаконної вирубки дерев та продажу деревини. Також правоохоронці встановлюють місця незаконної вирубки дерев. Автомобіль та деревину вилучено. За вказаним фактом відкрито кримінальне провадження за ч. 1 ст. 246 (незаконна порубка або незаконне перевезення, зберігання, збут лісу) Кримінального кодексу України. Триває слідство.

<https://www.youtube.com/watch?v=BzVIVOVZhaY> - 17 вересня 2020 близько 17:20 до Ізюмського відділу поліції надійшло повідомлення від

мешканця міста Харків. Чоловік заявив, що в посадці на 646 км автодороги Київ-Харків-Довжанський виявив шкіру лося...

https://www.youtube.com/watch?v=OKHH_5b2LV0 - Жителя Тернополя підозрюють у незаконному полюванні. Його затримали після того, які він з рушницею разом зі знайомою на автівці влаштували погоню за зайцем та застрелили його. Це все зняли на відео та оприлюднили в Інстаграмі.